

GLASILO ŽENSKIH DRUŠTEV V JULIJSKI KRAJINI

ŠTEVILKA 1.

JANUAR 1924

LETNIK II.

VSEBINA 1. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE. IX. — MLADA LETA PAVLINE PAJKOVE. (Dr. Joža Glonar)		Stran	1
VALERIJA, HČI CESARJA DIJOKLEGIJANA. (Ivan Zorec)		„	4
GABRIJAN IN ŠEMBILIJA. — (Dr. Ivan Lah) — Nadaljevanje		„	5
OB GROBU BORISA MIRANA - JOSIPA STRITARJA. (Dr. Josip Tominšek)		„	12
DOBROTA JE SIROTA. (Fr. Milčinski)		„	17
PESME IVE ROD II.		„	19
NOVA PESEM. (Vida Jerajeva)		„	19
NEKAJ BESED O ZAKONU. (Spisala: „Š“)		„	20
IZVESTJA: V ujedinenju je sila! — Po ženskem svetu. — Iz naše skrinje. — Kuhinja. Razgovori		Stran	21, 22, 23, 24. — Priloga.
----- UREDNICA: PAVLA HOČEVARJEVA. -----			

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 48, s krojno prilogo: Din. 60; polletna: Din. 24, s krojno prilogo: Din. 30. — Naročila in naročnino je naslovili na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. - Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštini predal šte. 384. — Odgovorna urednica: C. E. Godinova. — Izdaja „Žensko obrodno udruženje v Trstu“. — Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauč

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski retošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jaičji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Odlikovani artistični

Fotograf

Valerij Sturolo

Corso Verdi 30 Gorica

Marmolja & Delfin

Gorica, Piazza E. de Amicis 1

Trgovina s špecerijskim in kolonijalnim blagom ter z deželnimi pridelki

se priporoča za obilen obisk.

Na drobno. - V mestu postrežba na dom. - Na debelo.

Obrazi in duše.

IX.

(Dr. Joža Glona.)

Mlada leta Pavline Pajkove.

Pajkove «Zore» tretji tečaj, ki je v Mariboru izhajal l. 1874., je v svoji peti številki, z dne 1. marca, na str. 66 prinesel peterokitično pesem «Tvoj spomin», signirano z začetnicama «P. D.» K temu imenu je urednik po črto pristavil: «Od dobro došle nam pesnice». Ta nova, od urednika posebej pozdravljena pesnica je bila takrat še ne dvajsetletna Goričanka Paulina Doljakova, pozneje žena Janka Pajka in prva Slovenka, ki res zasluži ime pisateljice.

S priobčitvijo te prve pesmi izven svoje ožje domovine je Paulina nastopila svojo pravo literarno pot; poslej je bila «Zori» zvesta sotrudnica do konca. Ta pesem pa jo je ob enem tudi spravila v ožjo zvezo z ljubljanskimi literati, pred vsem s Cimpermanom in njegovim krogom, Cimperman v prvem letniku Pajkove «Zore» še ni sodeloval, pač pa je za drugi letnik poslal nekaj pesmi svojega brata; izmed teh je Pajk priobčil samo eno «Rože in trnje»¹⁾, ki pa jo je po svoji navadi precej preuredil. Zaradi teh sprememb mu je Cimperman pisal precej obširno pismo, na katerega odgovarja Pajk v prvem pismu Cimpermanu, ki nam je ohranjeno, dne 31. jan. 1873. sledeče: «Premembe, ktere so se na omenjeni pesmi storile, ne izvirajo iz razločkov kranjskega in štajerskega dijalekta in naglašanja²⁾, nego iz ozirov na pesniško umetelnost. Ker je uredništvo, ne anonimni pesnik odgovoren, odtod izvira sva bodaj uredništvom. Jaz gotovo prvi tako ne delam.

Pesmi Vašega g. brata so proti današnji pesniški literaturi odlične, a za tega delj ne šče popolne. Trebljenje ne bode pravemu umetniku (in Vaš g. brat je šče mlad) škodilo». Nato sporoča njegovemu bratu pozdrave, samega pa ne vabi na sotrudništvo. Tako tudi ves drugi letnik «Zore» (1873) ni prinesel nobene stvari iz peresa Jos. Cimpermana. Pojavi se šele v III. letniku (1874) s pesmijo «Sovet», ki je natisnjena takoj za prvo pesmijo Pauline Doljakove. Pesmi obeh se vrste potem celo leto in so ustvarile podlago, na kateri sta se Cimperman in Paulina seznanila.

Kako je prav za prav prišlo do pismene zveze med Cimpermanom in Paulino, ni prav jasno. Cimperman je sporočil 11. febr. 1875. svoji prijateljici Lucinki Kraljičevi): «Zdaj pak Ti moram, kot odkritosrčen prijatelj, naznaniti, da bodem prav v kratkem stopil v dopisno zvezo z nekim krasnim, izobraženim dekletom, katere pesmi je nekoliko kratov «Zora» prinesla (lani) pod črkama P. D. Zdaj je že vse urejeno po nekovem mojem prijatelju. Dekle se za me interesira in Tebi bodem vže poročal, kako se bodeva sporazumevala.» Štiri dni po tem datumu je pisala Paulina Cimpermanu svoje prvo pismo¹). V njem ni nobene besedice o kakem posebnem «interesu» Pauline za Cimpermana. Vse kaže, da je Cimperman po svojih obširnih pisemskih zvezah izvedel za pravo ime in adresu od «Zore» tako navdušeno pozdravljene nove pesnice, in da ji je potem kratkomalo pisal; v poročilu prijateljici Lucinki pa je — po svoji navadi! — vso stvar nekoliko poetično koloriral.

Paulina je pisemsko zvezo s priznanim slovenskim pesnikom z veseljem sprejela, mu zaupno — včasih še preveč zaupno! — odprla svoje srce in se popolnoma udala njegovemu literarnemu mentorstvu. Šop njenih pisem, ki se je na ta način nabral v Cimpermanovih rokah, je čista izpoved trpečega dekliskega srca, genljiva po svoji nedolžni zaupnosti in dvakrat genljiva po svoji jezikovni neokretnosti. Iz njega odseva vsa tragika Paulinine mladosti in njene kratke zakonske sreče. Ta pisma so pristen in važen vir za spoznanje njene duše, nje nazorov in tendenc njenega pisateljskega delovanja. Tukaj so priobčena po točnih prepisih. Kdor bi jih skušal slovniško popravljati, bi jim vzel ves oni prvotni čar neposrednosti konfesije, ki veje iz njih, pa bi večkrat še prišel v zadrego, kako jih naj popravi. Slovniško pravilna so samo v onih besedah in stavkih, ki so posneti iz slovenskega pesniškega jezika; kjerkoli mora opisati kaj nepesniškega, realnega, se ji ljubljene jezika lomi ob konštrukcijah italijanskega jezika. Tako kažejo že ta pisma oni razkol, ki je značilen za vse Paulinino nesrečno življenje, ki se je začelo takoj po poroki: iz bridkosti vsakdanjega življenja, ki se je po nesluteni in opojni sreči onih tednov pred poroko z vso silo zavalila nanjo, hiti Paulina vedno iznova v «sveti hram poezije», kjer živi svoje izmišljeno življenje z idealnimi podobami in v idealnih razmerah. Odtod je umljiva tudi tendenca njenih spisov in značaj ženskih figur, ki nastopajo v njih.

Poleg tega individualnega pomena pa so ta pisma tudi dragocen dokument k podrobni zgodovini onega procesa, ki je ustvaril to, kar mi danes imenujemo «slovenska narodnost». Mlado dekle, vzgojeno v Italiji in med

Italijani, se v svojem štirinajstem letu zgame kakor na tajen klic in se z vso elementarno silo in ljubeznijo oklene tega, kar njen nad vse spoštovani in ljubljeni brat naravnost sovraži. Ta njena velika ljubezen in njen rodoljubni napor žari iz okornih, jecljajočih stavkov njenih pisem, ki so tako strašno malo slovniško pravilna. Toda ravno vsled tega so nam ta pisma lahko ljubša ko pa gladke, korektne besede kake mrtve duše ali praznega srca.

Vse to je pač razloga dovolj, da gredo ta pisma tudi danes med slovenski svet v oni obliki, v kateri so bila napisana. Kot nekako zrcalo in času primeren rodoljuben opomin!

1.

V Gorici 15 / 2 1875.

Gospod!

Jako me je ganilo nepričakovano pismo, došlo mi od nežnanega prijatelja. Nežnanega, pa vendar znani, ker poznavam Vas uže dolgo kot brata, tako močno o meni pomilovanega, prerano umrlega nežnega pesnika gosp. Fra. Ser. Cimpermana, in kot sodelovavec „Zora.“ Meni ste torej dosta znani za smeti, brezji nobenega dvoma glede Vaše značajnosti, odgovoriti na Vaše prijatno pismo.

Veseli me, in štejem si v čast da so vam moje revne pesmi, ki jih je lanska „Zora“ objavila ¹⁾, dopale; i to tem bolje, ker so žele v Gorici le kritike i, verujte mi, preojstre kritike. Moj namen nej s pesmami časti in slave sveta pridobiti, a da moje misli, moji občutki kateri žalibog mi jih ne vzbujajo mladostna domišljija, ker vsi izvirajo iz mojega življenja, so nevsmljijeno i krivično sojeni ter s tem pesmi posmehovane, verujte mi, da to žali še tako pomizno in po slave ne hrepenēče srce. Ta, Gospod! užrok da me je Vaše govorenije genilo.

Veseli me, ponavljam, da moje pesmi so Vašo požornost name obrnile, a od druge strani žal mi je da se Vi o meni, o mojih zmōžnostih več domišljate, kakor je res. Jaz sem še le učenka slovenskega jezika, in z bolestijo moram Vam povedati da sem še-le pred štirimi letami jela obrniti svojo požornost na-nj. Od isto dobo naprej pa, postal mi je slovenski jezik zmerom svetješi, nijemu sem darovala proste moje ure, da sem se trudila, smela bi reči mučila, podučevaje se ga. Napredovala sem pak le počasi, ker bila sem sama učenka in učiteljica ob enem. Le redko kedaj sem kacega udobila ki mi je razložil kak glagol ali pa sklanjatev samostavnikov. In tudi sedaj, če kaj pišem, bodiši v vezano ali ne vezano besedo, potrebujem še vedno, zavolijo slovniških pogrēškov, tuje pomoči. —

Ne zamerite, gospod! če vam povem reči, za koje poprašali me nejste, a štela si sem v sveto dolžnost, se vam prestaviti v istej podobi, kakor v resnici sem. Veselilo me bode, kadarkoli me bodo obiskavali Vaši spisi, zagotavlja je Vam, da Vam bodem vselej odgovarjala več ali manje pa kakor mi bodo domače dolžnosti dopuščale. Od Vas pa, prosim blagovoljno potrpljenje, in ne sodite me preojstro, ke dar Vašim prašanijem bote dobivali revni odgovori. —

Želijo, da s pismom pošiljam naj Vam tudi mojo silko, Vam za denes ne morem spolniti, ker oddala sem kar nej dolgo, edino koju sem še imela; spolnila Vam jo pa bom.

Kakó pa da ž nijo ravnote, mislim da nej mi treba Vam odkriti, ker zanašam se na Vašo moštvo. Vedite samó, da na mojih dejanj ne čuva skrbno materinino okó, in ker se zato silno bojim, da ne bi mi bilo, ko bi uže bilo prepožno, enkrat žal za ker sem v neprēmisljijeno mladost učinila.

Spoštovanijem Pavlina Doljak

¹⁾ II, tečaj, 15. jan, 1873, str. 17. «Peva X X X».

²⁾ Menda mu je Cimperman v svojem pismu, ki pa nam ni ohranjeno, kaj takega očital.

³⁾ «Ljubljanski Zvon», 1920, str. 598.

⁴⁾ Pavlinina in Pajkova se danes z ostalo obširno Cimpermanovo korespondenco vred hranijo v državni licejski knjižnici v Ljubljani.

⁵⁾ Razen že navedene pesmi «Tvoj spomin» še troje: «Pomlad», «Solza» in «Ti si ljubil».

Valerija, hči cesarja Dijoklecijana. (Ivan Zorec)

(Osnutek zgodovinskega romana.)

I.

To je bilo spomladi leta 314. po Kristu.

V amfiteatru šumnega velemesta Solina je cesarski namestnik Sergej Plavt zamahnil z belo, mehkužno negovano roko, ko so pevci ob milem zvoku sladko uglašanih piščalk odpeli čuvstvena «cantica».

Hermoklej Korinčan, ki mu je bilo voditi in nadzirati igre, se je urno nagnil čez oslono svojega opazovališča in je zakričal:

«Plaudite!»

Cvetje v umetno počesanih laseh številnih žensk se je zgenilo, venci na glavah še številnejših moških so zanihali in po vsem velikem gledališču je zaregljalo glasno, navdušeno ploskanje.

Zastor, pritrjen s svojim spodnjim robom ob tla širokega proscenija, se je urno dvignil in je skrnil pripravljanje igralcev za nadaljnje igre. Na njem je bil pred davnimi leti slikar Agatarh z otoka Samosa naslikal genija rodovitnosti Agatodemon, držечега v desnici zlato napitno posodo, v levici rdeč mak in rumeno osinasto klasje, a sliko genija so obkrožali zoreči vinogradi in zeleno polje s tihim morskim zalivom pred mestom slavnega in bogatega mesta Solina.

Hermoklejevi služabniki so se razleteli po gledališču in so škropili hladilne dišave iz zafranovega esenca, da bi ublažili vročino, ki je dušila občinstvo.

Ali veselo občinstvo je ploskalo venomer in pričakujoče gledalo v zastor.

No, zastor je padel, vse je utihnilo in začela so se «diverbia».

Spretni igralci s krinkami na obrazu so v dvogovorih govorili Juvenalove, Perzijeve in Petronijeve satire, ki so žgale in ščegetale smejoče se poslušavce.

Takoj za satirami so igrali veselo igro. Začela se je s prologom, v katerem se je pisatelj kregal nad prehudimi kritiki, in je nadalje kazala starega gospoda, zavitega v zmečkano in posvaljkano togo. Za hrbtom sta se mu skrivaj poljubovala mlada hčerka in njen ljubimec, ki je podkupil suznjo, da je prišel do ljubice, in ki mu je pomagal šaljivec, da je z duhovitimi rečenicami motil goljufanega očeta, pretečega in rohnečega nad nevidnim zapeljivcem.

Občinstvo se je na vse grlo smejalo starcu in šaljivcu, ki je ob vsakem poljubu gladko povedal krepko šalo, še bolj pa se je krohotalo ob koncu igre satiričnemu epilogu, končujočemu se v odrezanem pozivu: «Plaudite!»

Med živahnim ploskanjem se je zastor dvignil in ploskanje ni prenehalo, dokler niso prikorakali v areno mišičasti, napol goli gladijatorji, oboroženi s kratkim mečem in majhnim, okroglim ščitom.

Samo za kratek trenotek je občinstvo utihnilo, takoj nato se je dvignilo s sedežev in je znova zaploskalo in glasno pozdravljalo junake današnjega dneva.

Gladijatorji so pobesili meče, šli, gredoč okoli vse arene, z očmi po vriskajočem občinstvu in so gromko vsi obenem trikrat vzkliknili:

«Morituri vos salutant: Ave!»

Potlej je zahrumel srdit boj strahovitih gladijatorjev. Njih meči so zvenčali in se bliskali v solnčnih žarkih, po znojnih telesih jim je curljala kri z manjih ran, na pesku so se zvijali premaganci brez glasu in tožbe, — občinstvo pa je šepetalo in kričalo, bodrilo in zmerjalo.

Ženske so grčale, iz odprtih ust jim je plala vroča sapa, telesa so jim drhtela v dražečem občutju in oči so jim gorele in iz zadihanih prsi so se jim ob vsakem zamahu meča, ki je krvavo zadel, trgali divji, blazni vzkliki olajšanja in novega hrepenenja.

Moški so škripali z zobmi, so stiskali pesti, so hripavo, besno rjuli, so trepetali in so s krvavimi očmi lovili udarce, preklinjajoč, če je meč zadel ob ščit, in hvaleč, če je mehko razparal prsi ali boke nasprotnikove.

Sergej Plavt je spet zamahnil z roko, ki se mu je v razburjenju tresla, in Hermoklej Korinčan se je spet nagnil čez osloni in je, poklonivši se cesarskemu namestniku, zakričal:

«Slava plemenitemu in dobremu Sergeju Plavtu!»

Izza hrbta mu je stopil trobentaš in je zatrobil znamenje pozdrava in konca igri.

«Slava plemenitemu in dobremu Sergiju Plavtu!» je zahrumelo ljudstvo z vseh sedežev velikega gledališča, zidanega po načrtih rimskega koloseja.

Z Mosorja je zapihal hladeč veter, sredi arene je zaplesal majhen vrtnec prahu, kakor bi hotel zamesti na belem pesku rdeče lise, ki jih je pustila besna krvava igra.

Sergej Plavt se je zaničljivo nakremžil in pritegnil nase togo.

«Ne maram te, druhal!» je v mislih ponovil izrek slavnega rimskega pesnika.

«Slava ti!» se mu je nasmehnil Scipijon Libanij, že nekoliko sivolas, v dragoceno togo zavil plemič, ki je šele včeraj prišel s svojim sinom Flavijem iz daljnega Rima.

Ali Plavt je odkimal in je rekel trudno in počasi:

«Pusti, prijatelj, povej mi rajši, kaj ti je pravi namen dolgega potovanja iz krasnega mesta na sedmerih gričih ob motni Tiberi v to deželo pušče in barbarov».

«O, slišal sem o čudežni lepoti dežele, ki jo imenuješ pusto in barbar-sko, in oddehniti in poveseliti sem se hotel ob tvoji srečni usodi».

«In zdaj si razočaran, vidiš», mu je namestnik pokimal.

«Nisem. Prijateljsko srce se mi veseli, ker vem, da ti je lepo in dobro».

«Hvala ti, o prijatelj! Ali srečen bom, ko bom daleč od te lepote in dobrote.»

«Pretiravaš. Kaj ti ni sosed sam cesar Gaj Avrelij Valerij Dijoklecijan? Če bi bila dežela pusta in barbarska, kako bi si bil božanstveni, modri cesar zgradil prav tukaj svoje sloveče bivališče Aspalat?»*)

«Dà, to je res. Ali cesar je star, sveta naveličan modrijan; živi samo še svojim vrtovom in modroslovnim naukom, ki jih preučuje in premišlja».

«Slava mu za to!»

«Ker si se sam zaveroval v modrijane in pesnike», mu je urno oponesel Plavt. «Jaz pa si želim še naslad in veselja gorkega življenja v mogočnem Rimu».

Po obritem licu Scipijona Libanija se je ob besedah Sergija Plavta razlila komaj vidna rdečica nekega toplega občutja, kakršno občutimo, če nas poboža velika pohvala.

«Cesar te je imel rad», je nadaljeval Sergej Plavt. «Ne dvomim, da se te bo razveselil, če boš stopil predenj, dasi živi zelo sam zase».

To je bilo res. Dijoklecijan se še v amfiteater ni nikoli prikazal. Ni maral za veseljačenja; na vrtu, v naravi je iskal in našel najlepšega razvedrila. Priska, njegova žena, je bila krotka, tiha duša, a hči Valerija je prebirala pesnike in se uglašljala v slavnega, učenega in modrega starega Grka Platona.

«Že jutri bi se mu rad poklonil», je dejal Libanij. «Posebno pa Valeriji, njegovi lepi hčerki», je dostavil nekoliko tišje, da bi ne slišal sin Flavij, ki je s Plavtovim sinom Gajem sedel tam blizu in gledal, ko se je množica prerivaje usipala iz gledališča.

«O modrijan, kaj je to?» je vzkliknil Plavt in ga široko pogledal.

«Flavij, moj edinec, me je prosil», se je branil modri Libanij.

«Ubogí Flavij!»

«Zakaj?»

«Valerija ni več, Valerija: — tudi ona je šla med modrijane».

«Blagoslovijo naj jo silni bogovi!»

«In če ti povem, da ji menda že več ne zadostuje Platonovo naziranje o svetu in duši in da je, kakor so mi poročali klijeti, začela iskati resnice med Nazarenci, tistimi neumnimi oboževavci nekega Jezusa, ki ga je dal Poncij Pilat pred tremi stoletji v Jeruzalemu križati...?»

«Ne verjamem ti!» se je Libanij razburil. «Napij se telohovega čaja, da se ti razjasni duh!»*)

«Pa tudi Priska —.»

Ali Libanij mu je naglo segel v besedo:

«Krepostna Valerija, edina hči, edini otrok velikega cesarja, ne more biti kristjanka!»

«Tudi jaz ne morem še verjeti. Oče, ki je osem let z ognjem in mečem trebil to potuhnjeno druhal in ji porušil svetišča, hči pa da bi —? Ne, ni mogoče».

*) V obzidju palače Aspalata je današnji Split, (Pis.)

*) Teloh je bil starim Rimljanom zdravilna rastlina. Komur se je mračil duh, so mu zdravniki zapisovali sok iz telohovih listov in koreninic. (Pis.)

«Prav! In zdrav bodi in moder in srečen, veliki moj Rimljan, in verjemi, da sem ti vdan in hvaležen za obisk in pozdrav! — A zdaj pojdemo, da se okopljemo in okrepčamo!»

Ves pogovor je slišal Libanijev suženj Evtih, ki je stal v ozadju in čakal na gospodarja. Nastavljal je uho in navidezno malomarno gledal po praznečih se sedežih, po areni, oškrtopljeni s krvjo molče trpečih ranjenecv, za katere se občinstvo ni več brigalo in po katere so prihajali Hermoklejevi služabniki, da jih z vražarjem pregledajo in odločijo, kdo bi še lahko ozdravel in ko ga je skelečih ran rešiti s smrtnim nožem.

Oba plemiča starca sta zunaj stopila v skupno nosilnico, pred njo je oblastno korakalo in vrelo spremstvo kljentov in sužnjev s klicarjem, ki je vpil:

«Prostor plemenitemu Sergiju Plavtu!»

«Prostor plemenitemu Scipijonu Libaniju!»

V drugi nosilnici sta bila Plavtov sin Gaj in Libanijev edinec Flavij.

Ob strani Plavtove in Libanijeve nosilnice je hitel tudi suženj Evtih. V nemirnem srcu so ga vso pot pekle Plavtove besede, ki jih je bil slišal v gledališču.

Valerije in njene pobožne matere Priske se je spominjal z veliko ljubeznijo; saj je bil, dokler ga ni Dijoklecijan podaril prijatelju Scipijonu Libaniju, mladi knežni učitelj v modroslovnih vedah in skrivni oznanjevavec Kristove vere.

«Valeriji grozi velika nevarnost!» je drhtel in premišljal, kako bi jo mogel opozoriti nanjo. Pa kako bi prišel ubog suženj do presvetle knežne?

Naenkrate mu je segla v oplašeno srce zvijačna misel:

«Kaj ko bi se spustil v navidezne ljubezenske spletke z lepo Plavtovo sužnjo Anulino, ki me je davi tako vroče gledala in se mi bodreče smehljala —?»

Saj res, Anulina bi lažje našla pot do knežne in bi ji izročila listek s kratkim naznanilom.

Nekaj časa je pretikal misel za mislijo, ampak čezdalje manj mu je bil všeč načrt z ljubezensko spletko.

«In če bi Anulino kdo prijel za besedo, ali bi bila zadosti stanovitna?» se je nazadnje ustrašil, ker je spoznal, da bi še sam nakopaval nesrečo na Valerijino glavo.

«Pa slabo bi mi pristojalo omledno ljubimkanje, ko sem v tej reči skoraj čisto brez skušenj, saj sem se vse življenje ukvarjal le z vedo naših velikih modrijanov!» je dalje mislil in vzdihoval.

«Ali je Valerijo kdo izdal, ali sama ni hotela več skrivati ljubezni do Kristovih naukov?» je ugibal.

Ves strah za varnost lepe knežne mu je pregnala vesela gotovost, da hči mogočnega cesarja in hudega preganjavca Kristjanov vendarle ni pozabila svetih naukov. Ob tej topli misli ga je oblivala rdečica velikega veselja, ki bi ga bil najrajši zavriskal vsemu svetu.

«Bog Kristjanov jo bo rešil!» je veroval in potolažen dvignil oči.

Okoli in okoli njega so bili sami sovražniki tihih in mirnih spoznavavcev božjih.

Le stvarstvo nebeške modrosti je bilo velika priča veselih misli, ki so se mu nosile v jasni, solnčni dan. —

Cesta, po kateri sta nihali udobni nosilnici, se je složno dvigala mimo visokih palač in stebrastih poganskih svetišč.

«Stoj!» je na velikem trgu ukazal Sergej Plavt in nosilnica je obstala prav pred marmornim kipom boginje Prozerpine.

«Poglej jo in sodi, saj si veščak in ljubitelj umetnosti!» je ponosno rekel Scipijonu Libaniju, ki je že ušel iz nosilnice in v začudenju obstal pred belo božico.

Nje lepota, tako so sodili solinski zvedenci, je skoraj presegala vse umetnine, ki so jih kdaj ustvarili grški mojstri. Čudež lepote ni bil le v skrajno natančnem enakomerju in soglasju nežnih telesnih delov in oblik, ampak še mnogo bolj v sladki mehkoobi, ki se je razlivala z mirnega obličja in plemenitega telesa.

Scipijon Libanij jo je navdušeno opazoval in je kar čakal, kdaj bleščéči marmor naenkrat dihne, izpregovori in tako dokaže, da je le kamenita prikazen prave, žive duše.

«Bogovi —! Kaj ni to?» je mrmral izobraženi Rimljan in se čudil.

«No, kako?» se je smehljajal namestnik, ki ga je močno veselilo, da je tako presenetil milega gosta.

«Čudovito, čudovito!» je hvalil Libanij. «Ali povej mi, odkod je kip in kdaj ga je dobilo srečno mesto.»

«Takoj po cesarjevi preselitvi v mogočno palačo Aspalat ob morju ga je posebna ladja iz Rima pripeljala semkaj po naročilu nekega mladega Rimljana.

«Kip je čudovito lep in me spominja na —»

«— Valerijo, da», mu je vzel besedo. «In vse mesto je ponosno na to.»

Scipijon Libanij je samo pokimal, odgovoril mu ni.

«Torej Flavij je bil kip naročil in ga dal prepeljati semkaj» je ugenil oče. «To si zelo modro napravil, dečko moj!» je v mislih hvalil sina, še enkrat zadovoljno pokimal in sedel v nosilnico. —

Ko se je bila ustavila nosilnica obeh očetov, sta izstopila tudi sinova in čakala v spoštljivi razdalji.

Gaj je duhovito in nečimerno gledal v množico, ki je glasno vrela po vroči cesti, a Flavij ga ni poslušal. Oči so mu žarele in ni jih mogel umekniti s kipa, ki sta ga zvedensko presojala in ogledovala oba starca. Srce mu je burno tolklo, če mu je oko ujelo drobce pohvalnih besed.

«Valerija — poganska božica!» se je jezil Evtih, ki je slišal ves pogovor in se je začel bati za svoje nauke, da morda vendarle niso zadosti globoko segli v srce cesarjeve hčere Valerije. (Dalje prih.).

GABRIJAN IN ŠEMBILIJA. (Dr. Ivan Lah.)

Povest o močnem vitezu Gabrijanu in lepi devici Šembiliji, kakor jo je napisal otec Remigij iz reda malih bratov na svetem otoku Lakijanu, kjer se je godila ta povest).

Sanjalo se mu je, da vidi tam v daljavi nepregledne množice, ki se vale čez polja pisana, po strmem bregu, kjer za skalami se kaže stolp obzidja mestnega in kamnate trdnjave zidane, ki mesto krog obdajajo in pred sovražniki varujejo. In glej, na stolpu prapor plapola sovražnikov, ki kličejo na boj nevernikov, ki sveta mesta vsa z orožjem svojim osvojili so in zdaj krvavo po njih vladajo, kristjane pravoverne mučijo in cerkve svete uničujejo, V prah poteptali križ so blaženi, ki bil nam vsem je sveto znamenje življenja in rešenja našega. Na mesto njega so povzdignili zastavo krivoversko Alaha, preroka Mohameda svoježa, zastavo rdečo s polmeseccem. Tam sveto mesto je Jeruzalem, ki vojske k njemu zdaj se bližajo, krščanske svete vojske križarske, da rešijo svetišča romarska iz gnusnih krivih rok sovražnikov. Na prsih križ, na glavi svetli šlem, v levici ščit, v desnici meč jeklen, v oklepah jasnih trdo sklenjenih na konjih iskrih in z zastavami visokimi v rokah in z znamenji, ki kažejo, da vojska križarska se zbrala je iz sveta celega — tako gredo na boje križarji, za njimi čete neutrujene, in spredaj hrabri njih poveljniki, da sveta mesta osvobujejo, da v prah pobijajo nevernike, da dvignejo na grobu sveti križ, ki svet vesoljni z njim je rešen bil, da strgajo iz rok sovražnikov svetišča božja, vsa oskrunjena, in rešijo krščansko zemljo to, ki naš Zveličar hodil je po nji, kjer se rodil je v mestu Betlehem in rasel je tam v mestu Nazaret, in je učil ob reki Jordanu — in pridigal na gori množicam in vozil se z učenci svojimi

po jezeru in delal čudeže, in revežem dobrote je delil in mrtve je obujal iz grobov, dokler se ni izpolnil čas njegov, kot bilo je v prerokih pisano, da prišel v mesto je Jeruzalem in bil izdan je na Velikonoč, kakor pismarji so zahtevali, da na Kalvarji so ga križali, in tretji dan je tam od smrti vstal — in s tem odrešil je človeški rod in pot odprl je v izgubljeni raj, In vera prava se razširila po svetu vsem je po apostolih — a prišli novi so neverniki, zasedli sveta mesta blažena in cerkve svete so uničili, oskrunili so sveti Betlehem in božji grob in še Jeruzalem. A zdaj prihaja vojska križarska, cvet in ponos sveta krščanskega, osvobodit deželo judovsko in križ in kri prelito maščevat: že pada v prah za gradom grad in strah napolnil mesta je sovražnikov.. Po bregu se valijo množice in svetemu se mestu bližajo, zastave vijejo se vrh zidov in vabijo na boj vse križarje — in čete se množijo bolj in bolj, med njimi stopa mladi Gabrijan, ki vstopil je med vojsko križarsko, da se bojuje skupaj z vitezi za čast krščansko, slavo viteško in za svobodo mesta svetega, da bije v boju se z neverniki za njega, ki je prišel k nam na svet odrešit nas od greha težkega, da vrnil nam je raj, ki bil proklet že prej od stvarnika nebeškega, ki se rodil je ono sveto noč tam v hlevu med pastirji revnimi, kot bilo je naprej oznanjeno, da med pastirji bo izbral svoj dom. Zato zdaj zanj bori se Gabrijan; pastirček David tudi je nekdanj premagal Goljata mogočnega in sam postal je v svetem mestu kralj. Zato bori se z njimi Gabrijan, da jim pokaže svojo mlado moč,

da vrne z zmago venčan se domov, ob spremstvu vitezov — on vitez sam enak po delih, zmagah, hrabrosti, in pride v grad ponosni zabreški, kjer čaka viteza Šembilija. Rogovi zapoje in trume vojsk hitreje se naprej pomikajo, po skalah strmih težko plezajo, in prve vrste že stoje vrh gor, kjer vidi mesto se Jeruzalem, oj, sveto mesto sina božjega! In stolpi se nad mestom dvigajo obdani od obzidja trdnega, na njih stojijo straže s trombami in temne vrste čet nevernikov, in dvignili roke so križarji, k molitvi sveti padli so na tla in z glasom močnim hvalijo Boga, da je končana dolga težka pot od morja daljnega do svetih mest, ki so po nji hodili hrepeneč po svetem mestu, da ga vidijo, da ga pozdravimo, da iz daljav se grobu božjemu poklonijo, da planejo kakor vihar z višav, ki vodi Bog ga vojnih trum na boj, tja na obzidje, da premagajo sovražnike, da stro jih v prah, in sveto mesto spet zavzamejo, da strgajo pagansko znamenje, ki zdaj vihra nad hrami svetimi — in zmagoslavno tam razvijejo zastavo svojo, slavni sveti križ. In glej, na gori svetli vitezi ko v svitu solnca vsi obžarjeni, čelade zlate z glave sneli so, pokleknil in tiho molijo, da doživeli so trenutek ta, ki hrepeneli so vse dni, noči po njem, da gledajo s presrečnimi očmi obzidje mesta svetega. In glej, glavar na konju slavnostnem obdan od čete slavnih jezdecev, snel z glave je bleščeči zlati šlem in dvignil roke proti nebu je k molitvi sveti v znak hvaležnosti, da srečno je zagledal sveti grad, izdan v trpljenje tuje sužnosti, da dvigne ga iz rok nevernikov in na oltar Boga resničnega kot sveti dar v zahvalo položi... Zastave v zraku zavihrale so in hrum napolnil je široko plan, zganile trume so se na pohod —

in konj topot in voz ropot grmi prek skal in glas trompet doni okrog, ostrog žvenket in nog udar šumi povsod, kot da vali vihar ljudi in konj se proti mestu svetemu. «Naprej, naprej na smrt sovražnikov, naprej na rob zidovja mestnega, navzgor na prapore nevernikov, saj sveti križ je naše znamenje». In vsule čete so se prek bregov, prek skal in rovov med dolinami kakor valovi, ki razlijejo se prek jezov in derejo navzdol in vse poplavijo — tako z višav so vsipale se trume križarske. In z njimi Gabrijan, A vrh zidov nastal je hrum in šum; obup in strah polastil se je vseh nevernikov, in mahali z rokami so, in krik in vik napolnil je obzidje vse — in že zastave so majale se — a zdaj se zopet zbirajo — brné puščice skozi zrak in kot oblak teman je sveto mesto, krog in krog napolnjeno z vojaki črnimi, ob loku lok in strele vdarjajo ko dež goreč med hrabre križarje, ki bližajo se mestu svetemu in padajo vsi polni težkih ran na tla. Toda zaman. Od vseh strani prihajajo spet novi vitezi, kot da bi vstali iz grobov; tako množi se vojska trumova in nov naval se zbira krog zidov in grom stolpov grmi in zemlja zabobni pod težo konj in hrabrih vitezov in že na zid visoki plezajo, in lestve vežejo in vspenjajo se prek mostov, že rob dosežajo — in gruče so teles kot kup dreves, kot sklad grmad, in raste zid armad krog mesta svetega in ognja svit že dviga se iz hiš, in padajo že stebri vrat in sveti križ žari ves zlat z nebes in vžiga kri in glej, že prvi prapor je razvit! Naprej! Naprej! In vsule so se čete v grad, in strah lotil se je sovražnikov, zbežali so z zidov premagani in v stolpe trdne se zapirajo. A v mestu krik in jok razlega se povsod, obup in strah objema vse in vse beži. Neštete množice se vsipljejo na ulice, iz hiš

beže neverniki in zbirajo
na trgih se pred hrami božjimi
in molijo in prosijo boga
brezverskega, da reši jih. Zaman,
prišel je strašne sodbe dan: In že
zidove vojska je preplezala
in v mesto so planili križarji,
Med njimi Gabrijan — med prvimi.

In ko zagledal stolp je zidani,
kjer skrivali so se sovražniki,
in prapor vrh zidov — je planil tja
in meč njegov je delal čudeže,
pred njim so padali neverniki,
paganske vrste so valile se
in preko njih je sekal Gabrijan,
junak neznan, in se boril naprej,
in glej, prišel je do železnih vrat,
ki varovale k stolpu so dohod.

In vdaril je z ročajem Gabrijan
in vrata trda so zaškripala,
in vdaril drugič je s pestjo po njih
in vrata vsa so se zazibala,
in vdaril tretjič s ščitom je po njih
in vrata so podrla se na tla.

Zarjuli v strahu so neverniki,
popadali, prosili milosti,
a Gabrijan je stopal preko njih
in hitel je navzgor, na vrh zidov,
kjer prapor je poganski plapolal,
pozval na boj je vse nevernike —
in bil se z njimi je do zadnjega,
da obležali so premagani:
in planil je na vrh in zgrabil je
zastavo rdečo krivovernikov,
in strgal jo in vrgel jo na tla.

«Glej, to je zmagoslavje križarja...»
In čuj; z zidov odmeva glas rogov,
ki zmago vitezov naznanjajo,
premagani so v prah neverniki
in križarji gredo po ulicah...

Tu stopil je nekdo kakor iz sanj
pred Gabrijana, kakor vitez mlad,
poveljnik čet, ki danes prvikrat
ga videl je. A kje, ne ve, Pogled
njegov je bil nebeško lep, obraz
obdan je bil od svetlih zlatih las
in glas njegov je bil sladak in mil,
kot bil obraz in glas bi davno znan...

In zgrudil se je Gabrijan na tla
in on na glavo je utrujeno

položil roko svojo blaženo
in rekel je: «Boril si hrabro se,
moj sin, in spolnil zvesto si dolžnost,
ki čast je in ponos za križarja,
Jaz vem, zakaj pridružil si se nam,
poznam srce in misli tajne vse,
zato povišam te na viteza...»
Na rame lahko ga udaril je
in Gabrijan je tiho šepetal:
«Od kod? Kako ti je ime? Kot brat
bi služil rad ti vedno in povsod —
vse žive dni». In rekel mu je glas:
«Le služi mi, moj vitez Gabrijan...»
In zginil je obraz mu spred oči
ves v žarkih obsijan. In on je vstal
in videl ni nikogar več, le svit
žareč sijal je iz daljav in glej,
vse mesto v solncu se svetilo je,
žarelo je v blestečih plamenih
in lesketalo se, po ulicah
so šle procesije in radostno
donela pesem je zahvalnica
v nebo. Na zidu stal je Gabrijan
in gledal sveto mesto pod seboj..
«O, zmage dan! Končan je boj in zdaj...»
Sijaj ga solnce vzbudilo je iz sanj,
že jutro se budilo je okrog
in hrast šumel je tiho z vejami
in log oglašal se je s pticami,
a ravno polje med meglicami
je blesketalo v rosah bisernih
in v solnčnih pramenih smejal se,
Začudil se je jutru Gabrijan
in spomnil se je sanj. Pozdravil je
ta dan, ki je iz dalje zasijal —
in vstal in s solncem je odšel na pot,
po belih cestah hodil je naprej
prek dol in rek in gozdov in planjav
in hodil je tri dni in tri noči
in prišel je na zemljo skalnato,
na zemljo kraško; tam bil dom njegov
je v koči borni, tam mu zibelka
je tekla, ko ga mati zibala
in pesmi sladke mu je pevala;
in šel naprej do morskih je bregov,
do morja sinjega jadranskega,
kjer vojska se je silna zbirala,
vsa vojska križarska. In Gabrijan
odšel je s četami nešetnimi
kot križar mlad v junaški boj
deželo sveto osvobojevat.

Ob grobu Borisa Mirana - Josipa Stritarja.

(Dr. Josip Tominšek)

„Tout comprendre c'est tout pardonner“.

«Vse razumeti se pravi vse opravičiti», s tem geslom je opremil Stritar leta 1869. svoje precej osoljene zabavljive nadpise «Koprive». To geslo, znak umirjenosti in umerjenosti — ni jih malo, ki smatrajo tako geslo za znak najvišje kulturnosti — je duševno omrežje, ki se razpenja nad skoraj šestdesetletno dobo Stritarjevega javnega slovstvenega delovanja. Iz njega se razlaga širokopoteznost njegovih misli in širokogrudnost njegovih nazorov, a pravtako sledi iz njega izogibanje izbruhov strasti, mržnja proti vsaki pretiranosti, odločno obsojanje vseh ekstremov, oprezno opravičevanje, če se iz taktičnih razlogov smatra za potrebno se vsaj mimogrede, izjemoma spuščati v kako skrajnost. Tak značaj zasigura mirno, nekako praznično uživanje Stritarjevih spisov, poraja ublaženo razpoloženje idealista, nas boža, ko sanjamo o zlatih gradovih, nas tolaži z oduševljenostjo, kadar nas vara «grdi» svet, deluje s srčnimi utripljaji; ne zbuja pa spečih elementarnih sil, ki kakor katastrofa spravijo iz ravnotežja vse človeško bistvo, se zarijejo v mozeg in lomijo kosti.

S tem geslom je Stritar deloval in živel; pač zato si je tudi izbral svoj pesniški psevdonim Boris Mirán; ali ga bodo po tem geslu sodili tudi njegovi presojevalci, ki bodo zdaj, po njegovi smrti, vstali?...

Ob Stritarjevem življenju in delovanju se je razvijal, vršil in — kolikor se o tem sploh kdaj more govoriti — dovršil slovstveni in narodni preporod slovenskega naroda, osobito dotlej, dokler sta pri nas slovstvenost in narodnost bili, če ne istovetni, pa vsaj vzporedni. In hvaležni moramo biti usodi, da nam je podarila moža, ki je doživel in preživel vso dobo, od Prešerna in tedanjih bojev za najpristnejše pravice našega jezika ter naše umetnosti in narodnosti, do popolnega osvobojenja v vseh treh ozirih, vsaj v glavnem delu našega ozemlja. V naši hitro, povečini žal le sedanjosti živeči dobi se kar ne moremo umisliti, kam nazaj sega Stritarjevo življenje. Rodil se je leta 1836. (dne 6. marca v Podsmreki pri Velikih Laščah), istega leta tedaj, ko je Prešeren izdal svoj življenjski spev «Krst pri Savici». Letnica je slučaj; za vso poznejšo dobo, Stritarjevo in našo, odločilno pa je, da je Stritar leta 1866., torej 30 let star spisal za tedanjo izdajo Prešerna svoj uvod v Prešernove poezije, ki je Slovincem šele pokazal, kaj jim je in bodi Prešeren ter poezija sploh.

Kakor Prešeren, je tudi Stritar razmeroma pozno stopil kot pesnik na plan, v že razviti svoji dobi; drugače kakor to obično v novejših časih. Da pa se je temeljito pečal s pesništvom že davno prej, da je tudi že zelo zgodaj zlagal lastne pesmi (že kot gimnazijski četrtošolec), to vemo iz slovstvene zgodovine in bi morali že iz njegovega uvoda v Prešerna sklepati. — Eminentno pa je to pokazal 3 leta pozneje, leta 1869., ko je (na Dunaju) izdal v 155 strani obsegajoči knjižici zbirko svojih «Pesmi» kot Boris Mirán. S to zbirko je postal Boris Mirán, ki se je kot samosvoj

pesnik pojavil kakor meteor, zvezda vodnica poetom in vzornik mladim talentom, neoporečno skozi najburnejše in najodločilnejše desetletje našega razvoja na vsej poljih, od leta 1870. do 1880., pozneje resni in stvarni svetovalec, naposled blagohotni spremljevalec in svarilec, naposled pazni motrilec.

«Pesmi» iz leta 1869. so najpristnejši cvet Boris Miránove poezije, izviren sad pesniškega navdahnjenja; zaslužile bi, da bi se izdale — ker je knjižica zelo težko dobitna — povsem po vsebini neizpremenjene. Ko je leta 1887. Stritar sam v I. zvezku svojih «Zbranih spisov» ponatisnil svoje «Poezije», je iz one male knjižice posnel med drugimi tudi svoje, Boris Miránove, pesmi, jezikovno res opiljene in oglašene, a tudi na nekaterih mestih malce izumetničene. Nam, to izpovem, pa je ljubši Boris Mirán v svojih «pesmih» nego Josip Stritar v «poezijah»; res vidimo v «pesmih» nekatere slabosti, celo grehe; no, pa saj smo i mi radi pripravljeni soditi ga po njegovem geslu «tout comprendre c'est tout pardonner»!

To je bila prva samostojna zbirka njegovih pesmi. Druga in zadnja je izšla več ko pol stoletja pozneje, eno leto pred smrtjo, leta 1922., to je bilo tedaj, ko bi naše občinstvo že ne vedelo več, da Stritar še sploh živi, ko bi se ga hvaležna domovina ne bila spomnila v njegovih gmotnih stiskah. Izšla je tega leta knjižica iste oblike ko «Pesmi» leta 1869., a pesnik, skoroda oslepel in oglušel, 86-letni starček, je ni sam priredil. Zbral je «zadnje pesniške utrinke» pesnikov prijatelj župnik F. S. Šegula in je knjižici dal naslov: «Boris Mirán, Strunam slovo». Naslov je vzet iz *zadnje* Stritarjeve pesmi, zložene v Aspangu, tedanjem njegovem bivališču, dne 11. novembra 1920.; glasi se:

«*Strunam slovo.*

Zdaj pa tiho, Položimo
strune v grob in zagrebimo;
dalje naj se ne glasé.
Z Bogom, strune moje mile,
v žalosti ste me tešile
in mi lajšale srcé.
Zdaj pa v miru tu ležite,
nikdar več se ne glasite».

Neizrečeno milo se nam stori, ko odpiramo zdaj prvo knjižico, zdaj zadnjo. Oj človek, ti srečno in ubogo zemsko bitje... Skoraj razposajeno je zavriskal leta 1869. tedaj tridesetletni zdravi Stritar, uživajoč življenje in v svesti si svojih moških vrlin, tja v širni svet z geslom svojih pesmi:

«Lahke nogé, lahko srcé,
iz prsi mladih pesem glasna:
tako k dekletu v vas se gré,
tako mladost se vživa jasna».

To kitico je posnel iz svoje pesmi «Pomladna noč», ki se na svojem mestu (str. 60) sicer ne konča tako razposajeno («Samotna postelj čaka me, Miruj mi duša nepokojna»), pa tudi ne zdvojno ali odpovedno. Svoje

pravo razpoloženje pa je pesnik vsekako hotel označiti s tem lahkotnim geslom. To razpoloženje narekuje njegov svet mladenču (str. 56):

«Veseli hvaležno se zlate pomladi
ter uživaj mladost, dokler je čas».

Uprav fantovsko je stališče, ki ga v «Pesmih» zavzema pesnik napram dekletom. Že dečku prorokuje, ker kali bistro vodo (str. 64):

«Ti bodeš kalil čez nekaj let
srce in jasne oči dekleta»,

a leta 1887. je v I. zvezku (str. 41) ta 2 verza izpustil.

Takisto je izpustil sledeči kitici, namenjeni svoji dragi:

«Srca sem tebe, draga, prosil,
navrh mi daješ še roko;
za roko, dekle, lepo hvalo —
srcé mi bo dovolj samo.» (Str. 17)

in (str. 22) prav šegavo kitico:

«Kaj bi neki z njim začela,
ko bi res ti dal srcé?
Saj še meni sitnost dela,
ki sem bolj mu vajež že.»

Ali nam naj ne bo žal, da je Stritar ob svoji petdesetletnici, ko je pričel z izdajo svojih zbranih spisov, take priče svoje mladostne navihanosti izbrisal? Zlasti ker se iz zadnje kitice

«Torej, dekle ljubezniva,
pusti v nemar te reči;
kakor prej, se še ljubiva —
srca k temu treba ni,»

lahko razbere tudi trpka ironija o tisti ljubezni, ki se kreta kar tako onstran srca.

Devetdesetletnici svojega življenja se je bližal tisti Boris Mirán iz srede prejšnjega stoletja in izšla je njegova zadnja knjiga. Kako bi naj zdaj pel o lahkih nogah in o lahkem srcu? Kaj ga zdaj še veseli? Telesno: to ljubo solncece, če mu pogreva premrle ude, duševno pa plemenit človek. Zato je zdaj v zadnji knjigi na prvem mestu pesem, ki pravi:

«Kaj izmed božjih te stvari
najbolj na svetu veseli?
Na nebu blagi solca svit,
na zemlji človek plemenit.»

In vendar: še prav do zadnjega si je ta starček ohranil, dasi telesno obremenjen z vso težo svojih let, košček mladeniške svežosti. Ko smo ga 25. januarja 1923. na kolodvoru v Mariboru ob povratku v domovino sprejeli s častmi, ki mu gredo, in se mu je med drugim vročil majhen šopek domačih cvetk, kakor daje dekle fantu «pušeljc», kaj je napravil ž njim starček? Koj ko je obtipal, kaj ima v roki, je snel klobuk in je zataknil «pušeljc» za trak, češ, «Aha, tu mora biti!» Ganila nas je ta kretnja, do solz, recimo.

Ni nato preteklo leto dni in obiskala ga je 22. novembra istega leta «zadnja ljubca», bela smrt in šopke cvetic smo mu zatikali mi. —

Slavljen je bil, kakor še nobeden slovenski pisatelj, in vendar je bil Stritar nasprotnik vsakega javnega, glasnega hrupa; da bi kedaj nastopal govorniško, to je bilo izključeno. Ob slavlju šestdesetletnice, zlasti ob velikanskih slovesnostih o njegovi sedemdesetletnici v Ljubljani 1906. leta, se je zahvaljeval edino s pesmimi, ki so se ob tej priliki prečitale; govoril ni. Taka šumna slavlja pa so se vršila šele v dobi, ko je Stritar že odlagal ali odložil svoje pero in je bil njegov neposredni vpliv na pisatelje že daleč za nami. Ob takih slavnostnih prilikah se je narod zopet spomnil ali pa opozoril na velikanski pomen in vpliv tega moža v glavni dobi njegovega delovanja, a diskretno tudi na potrebo, da se njegova dela v časovni meri oživljajo. Dokler je bil sam središče vsega slovstvenega gibanja, ga ni bilo treba na zunaj slaviti, ker so stali na znotraj vsi pod njegovim vplivom, radi ali neradi.

Bilo je kajpada tudi njegovih nasprotnikov, od prvih njegovih nastopov do današnjega dne; drugače ne more biti — pri izraziti osebnosti kakor je njegova. Kadar so bili njegovi nasprotniki posebno hudi, se je obično za nekaj časa umaknil v zatišje, a se je kmalu zopet pojavil, bodisi s kritičnimi ali novimi produktivnimi spisi; popolnoma utihniti pa, kakor smo videli, ni mogel tja do zadnjih let svojega dolgega življenja. V glavnem je njegovo delovanje zaključeno z dodatnim (VII.) zvezkom njegovih zbranih spisov, ki jih je pričel izdajati leta 1887. V predgovoru k I. zvezku že nekako zaključuje svoje pisateljevanje in označuje sam svojo poezijo. Na str. 8. pravi sam, da «je prišlo odločilno trenutje, da se poslovim, morebiti za vselej, od slovenskega občinstva». Na str. 3 pa naglaša, da se je boril za sveto resnico in pravico, da je gojil ljubezen do domovine v soglasju z ljubeznijo do vsega človeštva, da mu umetnost ni sama zase namen, ampak da uči in blaži narod; «idealist imenoval sem se in se imenujem odločno in ponosno». V zbranih delih berite posebno njegove romane «Zorin», «Gospod Mirodolski» in «Sodnikovi» ter dramski spis «Logarjevi», poleg poezij, in — kdor se zanima za literarno kritiko — njegove velepomembne kritične in plemične spise.

Persa pa ni odložil; v 20. stoletju je pisal za mladino, a leta 1906. je v knjigi «Lešniki» na str. 223 izrecno izjavil, da se zdaj za vselej poslavlja od občinstva, češ, «predno se mu začne roka tresti od starosti in slabosti, odloži pero pameten pisatelj». — Za širšo javnost je zdaj res utihnil; a spremljal je s pesmicami važne pojave v svoji okolici in silne dogodke v časovni zgodovini, tja do skrajnih svojih let.

Po vsem svojem pojavu, ki pri nas nima primere in mu jo bo i drugod težko najti, ter po odločno uvaževalnem stališču, ki ga je napram njemu zavzel naš narod, je dosegel ta skromni kmečki sin kmetskega slovenskega naroda svetovnost. Še pred 25 leti bi si tega ne bili mislili o molčečem profesorju Stritarju, kojega zunanja življenjska pot je bila le v toliko nenavadna, da po dovršenih modroslovnih študijah na Dunaju

ni vstopil kot profesor na kako srednjo šolo, ampak je dolga leta poučeval zasebno v premožnih rodbinah in je šele leta 1874., potem ko se je leto prej poročil s Terezijo Hochreiterjevo, prevzel skromno, a sigurnejo službo na gimnaziji. Služboval in ostal je na Dunaju do svoje vpokojitve leta 1901. Pokoj je užival nato v svoji mirni hišici v Aspangu, kakor gospod Mirodolski v njegovem romanu. V domovino je prišel šele, ko se mu je domača zemlja že odpirala za zadnji sprejem, v večnost.

O Stritarjevem pomenu za našo prosveto in slovstvo se je in bo razpravljalo na poklicanih mestih. Tu se moremo dotakniti njegovega *razmerja do ženstva*. Kot mlad in lep mož — majhne, gibke postave, krepkih potez, dolgih temnih las, goste, temne, po tedanji modi na dvoje razčesane brade, bistrhih oči, fine izobrazbe — je bil napram ženstvu, kakor sploh v vsem življenju, kavalirski, a se je v moški družbi pač tudi izražal o ženstvu na način, običen v takih družbah; najzadirljivejši mesti (v «Koprivah» leta 1869.), je v svojih zbranih delih izpustil:

«Da zvesta se najde tu pa tam,
nikakor jaz tega nočem tajiti;
pes tudi nezvest se utegne dobiti,
exceptio firmat regulam»,

Da mu s takimi zabavljicami ni bilo izraženo trdno notranje prepričanje, kaže njegov ne baš fini, v zbranih spisih tudi izpuščeni zagovor:

«Kjer moreš, ti ženskam delaš zabavo!
Češ vedno živeti ob kruhu in vodi?»
««Nikar me, prijatelj, krivo ne sodi:
kdor najbolj jo graja, kupil bo kravo.»»

V duhu gesla «Lahke noge, lahko srcé» je tudi zapel:

«En dober poljub, pa en krepek požir —
življenja, veselja to pravi je vir
in, menim, izmed nas nikomur ne škodi.»

V poznejši dobi pa se je resno pečal tudi z ženskim vprašanjem, zlasti ko se mu je izpolnila želja, izražena leta 1869. v izreku o «Poznem gnezdu»:

«Saj bolje pozno ko nikoli!
Bog meni tako srečo daj.»

In ta sreča mu je bila naposled dana in ga je spremljala do zadnjega diha. Dal ji je izraza še leta 1918. v pesmi «Pravi zakon» («Strunam slovo», str. 9), kjer pravi:

«Dva studenca, to sta on in ona,
potok, to je vzor zakona,
Mož in žena
duša ena...»

Naravnost o ženski *emancipaciji* (Stritar, ki ne trpi tujk, jo imenuje žensko «osvobojo») se dokaj obširno razpravlja leta 1876. v glasovitem romanu «Gospod Mirodolski». V živahnem razgovoru se izmenjavajo

nazori o tem v teoriji težkem, v praksi pa danes pod silo razmer rešenem vprašanju. Po svojem načelu «tout comprendre c'est tout pardonner» dovoljuje Stritar, da utemeljujejo svoje nazore zastopniki nasprotnih si struj, a ne dá se prikriti, da s svojimi simpatijami ne stoji na strani radikalne emancipacije, nikakor pa tudi ne na strani tistih, ki bi hoteli v ženski videti le lepo igračico ali le hišno gospodinjo. Tako stališče je bilo leta 1876. kar prevratno moderno.

Star je Stritar, a ni zastarel za nas, ki se hočemo poznati iz njegovih, to je svojih, zunanjih in notranjih, stremljenj. Čitajmo ga, da se učimo umerjenosti in dosežemo umirjenost.

Dobrota je sirota. (Fr. Milčinski)

Človek je družabno bitje. Zastran vseh življenjskih potrebščin smo vezani drug na drugega. Po tajnih koreninah pa so nam vezane tudi duše druga na drugo; kakor veselje, enako nalezljiva je žalost, bolešt bližnjika je naša bolešt. Tako je nagon k dobroti globoko utemeljen v človeški naravi. Ogromne so žrtve, ki jih dan za dnem opravlja človeška usmiljenost. Če bi vse te žrtve, kolikrške so, v polni meri zalegle, bi nemara ne bilo več bede med nami.

Toda dobrota je sirota. Kar je dalo srce iz naplemenitejšega nagiba in v najblažjem namenu, ne le v premnogih primerih ni prineslo nameravane koristi, še v kvar je postalo — lek se je izpremenil v strup!

Za sto primerov enega:

Kdo nima usmiljenja z nebogljenim otrokom? Pa zapoje pri vratih električni zvonec, zunaj stojita deček in deklica in milo ju je poslušati: Oče je bil zidar, padel je z odra in se ubil, mati leži v bolnici — treba plačati stanovanje, ni obleke — prosiva, prosiva! — Usmiljena gospodinja misli na svoje otročičke — Bog jih obvaruj enake usode! — pa jima da denarja, stare obuteli je tudi pri rokah in še hlačke in predpasnik — bogato založena odhajata hvaležna prosilca. Dobrosrčno darovalko pa greje zavest opravljenega dobrega dela.

Toda če bi stopila za onima dvema, bi se v svoje presenečenje uverila, da romajo podarjena oblačilca ljube njene dece naravnost k starinarju, z izkupičkom pa jo ubereta mlada navihanca v slaščičarno in potem v kino. Kar sta povedala o očetu in materi, je bilo vse zlagano, doma brezbrizni starši niti ne vedo, kod se jim po dnevu potikata otroka, in če jima kdaj slučajno zaslede v žepih kaj denarja, povesta, da sta si ga zaslužila — nosila sta potnikom prtljago s kolodvora.

V nemar je bil tedaj potrošen blagi dar usmiljenega srca!

Toda je stvar še hujša!

Otrok, ki se privadi beračenju, je izgubljen za pošteno življenje. Beraška služba je lahka pa dobra služba. Kdor poprime za beraško palico, ne da je več iz rok. Ponudi beraču delo, ne sprejme ga — ima že svoje delo: beraštvo. Niti ne mara oni, ki je resnično nesposoben za

delo, oskrbe v domačem kraju — ne, po svetu se mu hoče, da berači! «Naš stan ni slab», je povedal star berač, «le premalo je spoštovan!» To je edino, kar pogrēšajo člani tega stanu.

In ti, usmiljena gospodinja, si s svojim dobrim srcem otrokoma pomagala na poti v njuno propast!

To je bil en primer, pa bi jih lahko navedel sto.

Dobrota je sirota!

Vprašaš: Kaj naj storim — ali naj trdosrčno zaklepam srce in vrata pred sleherno prošnjo?

Ne! Človek, budi usmiljen, budi usmiljen, bodi usmiljen! Sam Stvarnik nam je v srca usadil usmiljenje, brez usmiljenja nismo ljudje — zato ne zatiraj srca in usmiljenja v srcu! — Toda ti je dana poleg srca tudi pamet. Usmiljenje je stvar srca; kako se pa naj usmiljenje udeje, da bo doseglo pravi cilj, to ni več stvar srca, nego je stvar pameti in večšega preudarka.

Preudarna dobrodelnost je zelo težavno opravilo.

Kdor te prosi kruha, daj mu ga kos! Ako bi ne bil lačen, bi ga ne prosil — v sedanjih razmerah se ni bati, da bo z njim verižil. — Ako ti pride v stisko kdo izmed svojcev ali tvoj posel, tvoj delavec, ki poznaš njega in njegove razmere, ne bo ti težko, da mu uganeš pravo pomoč in se brigaš, da mu bo zalegla. In kadar ti bo kateri tonil pred očmi, nič dosti ne preudarjaj, nego nudi mu roko, da se reši na kopno!

V mislih pa so mi mnogoštevilni drugi prosilci, ki ti trkajo na vrata ali se ti nastavljajo na cesti; nekateri so v capah in razkazujejo svetu svoje gnusne rane, nekateri ti z izbrano besedo molé lepo pisano prošnjo — ti pa ne poznaš ne tega ne onega in ne veš, ali je resnično potreben ali je zanikarnež in goljuf. Takim tvoja milosrčnost ni kos!

Da ostanem pri prejšnjem primeru: otroka beračka nista bila potrebna denarja in obleke, tem potrebnejša sta bila vzgoje, da ju zopet privede na pravo pot in reši za človeško družbo. Ti jima ne moreš dati te vzgoje, toda lahko posreduješ, da jo dobita. Vzgoji takih zanemarjenih otrok služi brižno nadzorovanje v šoli in izven šole, služijo dnevna zavetišča in posebna vzgajališča. Tebi nedostaje izkušenosti in časa, da iztakneš pravo mesto, kamor se ti je obrniti, da pomagaš mladima zanikarnežema. Stvarna pomoč v takem primeru gre preko tvoje moči. Ali nekaj gotovo znaš in utegneš, to je, da stvar sporočiš bližnjemu dobrodelnemu društvu, naj društvo vzame stvar v roko — ako v redu posluje, bo v redu stvar izpeljalo. Seveda je treba, da poveš ime in stanovanje mladih beračkov, in pazi, da te ne nalažeta!

Enako ravnaj z vsemi tujimi prosilci: pošlji jih k društvu, ondi bodo dobili ono pomoč, ki bo njihovim potrebam najprimernejša. Dve tretjini prosilcev bosta mrmrajoči odšli in jih ne bo ne k tebi več ne k društvu; njim ni treba stvarne pomoči, le zlorabljali bi radi dobra srca, da si ustvarijo udobno življenje brez dela. Pomni: najboljši živo ne prosi oni, ki

je najbolj potreben, nego oni, ki je najbolj vaje prositi, — in kjer je beraštvo, je po navadi tudi zanikarnost, in še to pomni, da ima zanikarnost mlade — kjer je gnezdo zanikarno, je tudi ves zarod zanikarn, a ni dobro delo, da zanikarnost podpiraš, nego je dobro delo, da jo zatiraš.

Ni težjega dela nego je preudarna dobrodelnost! Le-ta je veda zase in zahteva tečetične izobrazbe; treba je, da si poučen o zadevnih zakonskih določbah, o pristojnih oblastvih, o obstoječih socialnih napravah, pa je treba tudi mnogoletne izkušnosti, da poznaš ljudi in razmere in se ne usedeš na sleherno laž, pa naj jo spremljata solza in vzdih. Vsak primer je treba zase vzeti v večšo roko, poiskati, kje tiči bedi vir, in tu zastaviti pomoč. Vsak primer bo zahteval svojo pot, včasih bo zadoščal kratek pravni poduk in nasvet, včasih bo pot pomoči dolga, mučna in draga. Z golo gmotno podporo bo stvar redkokdaj opravljena.

Denar tedaj ni edina in poglavitna stvar pri dobrodelnosti. Pa dasi ni poglavitna, važna stvar je denar vendarle in potrebna. Brez denarja društvo ne more uspešno poslovati in svojih namenov udejestvovati. Ko nepreudarna dobrodelnost lahko škoduje, jo bo preudarna usmiljenost vršila s posredovanjem društva. Namesto da daješ kar v slepo, dajaj društvu, njegova bo skrb, da obrne darove ondu in tako, da bodo čim najbolj zalegli. Seveda društvo lahko posluje dobro, pa lahko posluje tudi slabo, kakršna je pač brižnost njegovih članov. Ali je takisto stvar preudarne usmiljenosti, da z osebnim zanimanjem in sodelovanjem pomore društvu k uspešnemu, takemu poslovanju, da dobrota ne ostane sirota.

Pesme IVE ROD.

II.

Listam knjigu — pesme stare —
listovi joj požuteli,
a na svaki listak kano
setni zvuci da su seli.

Gdegde vidim, olovkom je
stih il strofa podvučena;
blede crte — a bleđa je
već i davna uspomena.

Gdegde vidim skladne reči
u stih mukli savijene —
svako slovo ko da šapće
slatke priče umišljene.

Listam knjigu — pesme stare —
stranica joj zamrljana:
ovde suza nečija je
za negdanjih pala dana . . .

Nova pesem. (Vida Jerajeva)

V temo zaviti so vrtovi sanj,
ugasnili plameni so bakljad . . .
Nekoč je verz bil, kdo ve rimo nanj?
Nekoč je vzdih bil nočnih sercnad.

Nekoč je ljubezen iskala rož,
biló je v času Julij, Dezdemon . . .
Zdaj deklici že zađostuje mož,
še bolj, če pozlati ga — milijon.

Nekaj besed o zakonu. (Spisala: „Š“.)

Narava je odredila tako, da je mož gospodar, žena njegova sužnja. Zato se iščimo v naravi in pojdemo po njeni poti.

Mož je tisti, ki misli; žena je, ki misli za možem in to misel lahko uveljavlja. Ni pa, da bi žena mislila zase in se uveljavljala sama. Zakaj narava pravi: Mož ukaže, žena uboga brez misli, brez razumevanja.

To je zakon narave.

Zakonski stan današnjega časa pa je zakon civilizacije, izobrazbe, kulture; v njem žena samostojno misli, samostojno živi. In tako sta v današnjem zakonu mož in žena dva elementa, ki bijeta boj za enakopravnost. In baš ta boj je največji sovražnik zakona. Zakaj, čeprav sta elementa enako močna, je tukaj narava, ki zahteva svoje; preko nje ne moreš. Zakaj, če sta mož in žena enakovredna, je pri možu še nekaj in preko tega «nekaj» ne moreš. Pa nekaj je, ki odpušča možu vse in dela ženo krivo vsepovsod v zakonu. Pa ne zato, ker ni udobno stanovanje, ker ni dobra gospodinja, dobra mati, možu dobra prijateljica. Saj mož vsega tega ne išče. Mož išče vedno le — žensko! Žensko pa najde v ponižnosti, skromnosti, preprostosti, in brez misli in razumevanja vsega, kar je lastno moškemu. Vseeno pa je lahko žena možu prijateljica, otrokom dobra mati. Če se mož pogloblja z razumom v učenost, mu žena lahko sledi instinktivno v razgovoru z njim. Otroku pa naj da mati srčne izobrazbe, ki jo ima lahko vsaka žena brez književne izobrazbe. Če je dala mati otroku to, potem mu je dala zadosti.

* * *

Če pa stopi v zakon žena z razumom in globoko čustvenostjo in vsebuje vso ženskost, tedaj pa kritikuje moža — taka žena občuti boleost ponižane, užaljene soproge prav takrat, ko bi žena s samo ženskostjo videla v možu le moža in nič drugega. Potem so še ponižanja na obeh straneh in potem še ločitev. Zakaj?

Zato ker se moškost medsebojno ni krila po naravi pravilno. On premalo mož; ona preveč razumna, preveč duševno nabražena zanj.

Zato ne išči neskladnosti v zakonu po sobah, gospodinjstvu i. t. d. Dober zakon odvisi le v skladnosti značaja obeh.

Zato: Ženski po naravi je treba samo moža po naravi.

Razumni, globoko čuteči ženi pa je treba moža kulture in srčne naobrazbe.

⊗ ⊗ ⊗ ⊗

Kdor ne veruje v blaženost ljubezni, ta tudi nikdar ne bode ljubil.

* * *

Ko mortlni čut ljubezni vzame dragi mir srca, grob jedini je ozdravi neprenosnega gorjã.

P. Pajkova.

⊗ ⊗ ⊗ ⊗

IZVESTJA

V ujedinjenju je sila!

V prosti naravi, kjer dehtijo rastline svoje življenje, zastaja nam oko tam na zelenju. Koliko tišine, koliko miru! Cvetka gleda na cvetko, bilka se prosto razvija ob bilki, vse se nemo poždravljajo med seboj. Kakó lepa harmonija, kako izlivanje barve v barvo! Koliko pouka diha iz te lepote!

Človek, najpopolnejše bitje božjega stvarstva, ali vidiš vse to?

Težko, da čutiš, da slišiš, kar govori narava, kajti bil bi sicer kot najpopolnejše bitje vsekakor — popolnejši. Le redki so oni, ki slede klicu narave; le rahločutni slišijo tajne vroke, ki vabijo in govore o nesebični ljubezni, o strpnosti, o velikodušju!

Zaveli so tajni glasovi do naših ženskih listov. — Preveč jih je bilo minulega leta v Julijski Krajini: „Slovenka“ v Gorici, „Jadranka“ in „Ženski Svet“ v Trstu. Toda v prvem letu obstoja — „Jadranka“ v tretjem — bodi jim dopuščeno in odpuščeno! Ali kak nezmisl celiti ruševne moči! Še večji nezmisl, ko bi še nadalje hodili listi započeto pot, vsak svojo pot, z istim programom: nuditi našemu žensstvu razvedrila, pouka in nasvetov ter širiti duševno odžorje naših deklet.

Mnogo je semena v tem načrtu. Pade li na rodovitna tla? Kdor se oprime tega potrebnega in koristnega dela resno, z ljubeznijo, se ne izpodtika, ne kriči v svet in se zvedavo ne vprašuje: kje ste, sadovi, vznikli iz mojega semena? Delo, izvirajoče iz ljubezni, ni bilo nikoli brezuspešno, tako tudi ne bo moglo biti neplodonosno združenje in delovanje naših ženskih listov.

Prva številka novega letnika prihaja med vas, drage prijateljice, daljnje in bližnje. Kakor klic iz narave, ki ga dahnejo cvetke, naj vam šepetajo te strani lepo pesem o strpnosti, o edinosti, večno pesem o ljubezni božji.

Oklenite se tega lista, da nas bo spajala nevidna nitka skupne ljubezni. Najsibo izšolana žena ali preprosto dekle, vsaka, ki je željna izobrazbe, izpopolnjevanja, čuti potrebo po neki skupni vezi, ki jo spaja z znanim in neznanim, ker ta vez ji je v uteho, ji izpolnjuje kotiček v srcu, ki jo sili k razmišljanju.

Kje ste, sadovi, vznikli iz te vezi? — ne iščemo vas. V svesti smo si, da bo naše skupno delovanje blagoslovljeno, saj nas spaja hrepenenje po edinosti in ljubezni, ki naj zaveže v sleherno hišo, kamor priroma „Ženski Svet“, list združenih sil. Odbor Ž. D. U.

PO ŽENSKEM SVETU

Volilna pravica. Tekom tega leta se bodo vršile na Francoskem nove volitve. Po rimskem kongresu bi človek pričakoval, da se bodo francoske žene z vsó silo potegovale za glasovalno pravo, katerega so že takorekoč imele v rokah, le odobritev senata je še manjkala. Francoski listi pa se pritožujejo nad hludnostjo in brezbriznostjo žen. Le mali del ženstva se odločno zavzema za ta volilni zakon. Alice La Mazière, mlada, lepa, elegantna in izobražena francoska feministka, izda te dni knjigo, v kateri razpravlja žensko vprašanje z raznih strani in po sodbi odličnih osebnosti. Pisateljica graja uradnice, učiteljice, doktorice, odvetnice, ki so za-

dovoljne le s poklicem, katerega so dosegle, a se ne brigajo za javno življenje. Matere in gospodinje se posvečajo le svoji družini, javnih sirot in javne bede ne vidijo. Vojne vdove, ki bi se morale z največjo vnemo zavzemati za volilno pravo, se vdajajo malodušju. Celo dekleta, čeprav povečini sufražetke, streme bolj po gospodarski nego politični samostojnosti.

Skratka: Francozinje se ne zavedajo dolžnosti feminizma tako, kakor bi se morale in kakor se ga zavedajo žene drugih narodov.

V Italiji smo pričakovale, da bo v zadnjem državnozbornem zasedanju sprejet zakon, ki daje gotovim ženskim kategorijam glasovalno pravo za upravne zastope. Ker pa je zasedanje nena-

doma odgodeno, zato se zopet zavleče
konečna rešitev te feministične zahteve.

Kongres ženske male antante. V Bukareštu se je vršil kongres Ženske male antante, katerega se je udeležila tudi Jugoslavija po delegatkah Feministične alijanse. Na kongresu so se položili definitivni temelji Ženske male antante, h kateri so pristopile Poljska, Čehoslovaška, Jugoslavija, Grčija in Rumunija. Ženska mala antanta, koje zamisel se je porodila na letošnjem mednarodnem ženskem kongresu v Rimu aprila meseca, ima nalogo širiti feministično in pacifistično idejo med širšimi sloji maloantantnih narodov. Še predno pa se je ta organizacija oživotvorila, so se bolgarske feministke težko pregrešile zoper njen program. V zadnjih mesecih so namreč začele s čvrsto mednarodno propagando zoper jugoslovansko državo. Radi takega zadržanja je kongres v Bukareštu sklenil izključitev Bolgarske iz Ženske male antante vse dotle, dokler ne prenela z neresnično klevetniško propagando zoper Jugoslavijo. Na kongresu se se dalje sprejela pravila Ženske male antante. Od teh je najvažnejša točka, ki opredeljuje program Ženske male antante: Politično osvobodjenje žene, zakonito priznanje feminističnih idej, pacifistično delo, zaščita narodnih manjšin. V poslednjem oziru bodo posamezne feministične organizacije zbirale podatke in pomagale manjšinam, da pridejo do svoje številčne veljave. Nadalje se je sklenilo sklicevati izredne skupščine Ženske male antante, čim bi se med posameznimi državami pojavila resna nasprotstva in nevarnosti spopadov. V takih slučajih je naloga Ženske male antante, da sprovede energično akcijo za mirno poravnavo političnih sporov. Za medsebojno približevanje in spoznavanje se je določil obširen program, ki vsebuje izmenjo univerzitetnih dijakov, naučne ekskurzije, članke, študije, državne konference itd. Prihodnjo pomlad poseti Beograd rumunska ženska šola, obratno pa pojde število jugoslovanskih deklet v Bukarešto, kjer bodo razdeljene v najboljše družine. Za predsednico Ženske male antante je bila izvoljena Rumunka gđc. Kantakuzena. Sledeči kongres se vrši v Beogradu prihodnjo jesen. Kongresistkam je rumunska vlada izkazala veliko pažnjo. Zboraovanju so prisostvovali tudi člani vlade. Ko je rumunski ministrski predsednik Bratianu prejel resolucijo kongresa, je obljubil, da postavi v novi občinski zakon tudi žensko glasovalno pravico za občinsko samoupravo. Delegatke so se prepričale, da se feminizem razširja v Rumuniji prav živahno: dežela ima že 17 odvetnic, ravnateljska mesta na vseh ženskih šolah so poverjena ženskam.

Vzgoja in položaj žene v sodobni Kitajski. Vzgoja današnjih kitajskih deklet je otroška in obenem praktična. V šolo hodijo navadno le do 10. ali 11. leta, ker se takoj nato možijo. Najmlajše deklice se uče po slikah brez besedila. Punčke gledajo podobice, učitelj pa razlaga. Pomalem se pridruži nekaj črk, za njimi kratke pripovedke. Ujudnost je važna lastnost Kitajcev, zato se poučuje doma in v šoli. Kako je treba pozdravljati, sprejemati posetnice po vseh obredih, kako je treba postreči s čajem, kako ponuditi solnčnik starejši in kako mlajši osebi: o tem in sličnem se uče v šoli. Gospodinjski pojmi se preudarno stopnjujejo: pomagaj mami pri hišnih poslih, zrači in solnči očetove knjige, da jih ne razjedo molji, pokoplji roditelje pravilno in brez nepotrebnega sijaja. Zadnje leto pride dokaj obsežen pouk o državoznanstvu in patriotizmu.

Velepombno poglavje za mlado ženo tvori poznavanje njenih dolžnosti napram moževim starišem: pokornost, odrekanje, samozatajevanje. Boljša zakonska polovica mora bodriti svojega možička, ki šteje 12 do 16 let, naj pridno hodi v šolo in se marljivo uči. Če je siromahašen, naj udano prenaša bedo tudi ona: s svakinjami naj živi složno, tašči pa mora biti brezpogojno poslušna. — Ako si soprog vzame drugo ženo, naj jo smatra prva soproga kot lastno sestro in vzgaja njeno deco kakor svojo. Zvestoba v vdovstvu se prikazuje kot zgled najvišje kreposti. Da reši in dokaže žena svojo vdovsko poštenost, žrtvuje v potrebi tudi življenje. Stališče poročene Kitajke je različno od našega. Navadno ni sama, temveč ima mož po več žen, izmed katerih je prva glavna soproga. Toda tudi v tem slučaju nima nikake samostojnosti, temveč je odvisna celo od ostalih koleginj-žen. Vsaka ima svoj določen delokrog: glavna gospodinja v hiši, najmlajša ima prvo mesto v ljubezni moža, ki pravzaprav ni soprog, ampak neomejen gospodar hiše in žen. Poročena žena sme iti iz hiše le dvakrat v letu: na novo leto in na dan, ki je posvečen pokojnikom. Kadar umre v haremu ena izmed žen, žalujejo vse ostale. Temu sočutju se ni čuditi, kajti med ženami enega moža sploh ni ljubosumnosti. Kitajec ima pravico, zapoditi ženo, kadar hoče. Če pa je žena nezvesta, jo mož lahko proda. Ako se pregreši proti kaki osebi iz moževega sorodstva, imajo celo lestvico kazni. Zbeži li iz hiše glavna žena, dobi 100 udarov s palico, druge žene pa le osemdeset. — V novejšem času skušajo izboljšati položaj Kitajke in ga vsaj v glavnem modernizirati, a vse je brez uspeha, Kitajec se drži starih običajev in ne more sprejeti zapadnih novotarij.

Berza Rada Ženskoga Pokreta u Beogradu. Svake godine, razvijajući sve više i više svoje ranije započete radove, Ženski Pokret (t. j. žensko društvo) uspeva da organizuje nov posao, nov rad, u cilju što boljeg postizavanja svojih zadataka. Ove godine je Ženski Pokret počeo jedan od najinteresantnijih radova, a to je uposlovanje ženske radne snage. Prvog oktobra p. g. u Klubu Ženskoga Pokreta, otpočela je da funkcioniše Berza Rada Ženskoga Pokreta.

Ekonomske prilike posle rata primorale su mnogo veći broj žena da napuste ognjišta i da same zaragjuju svoj hlebac. Usled svoje pravne podčinjenosti u društvu i državi, a vrlo često i kao jedini hranioc svoje dece, primorana da primi svaki posao pa ma pod kojim uslovima joj se nudio, ženska radna snaga je mnogo više eksploatisana od muške.

Berza Rada Ženskoga Pokreta uzela je na sebe zadatak da upošljava sve žene, kojima je potreban rad, bez obzira na profesiju i narodnost, kako manuelne radenice, tako i intelektualne; kako profesionalne radenice, tako i one žene, koje u momentalnoj materijalnoj nezgodi, moraju tražiti zarade. Dovodeći u vezu poslodavce i radenice, B. R. Ž. P. ispituje i upoznava se sa najvećim interesovanjem sa svakim pojedinim slučajem i prati svaku svoju radenicu kao i poslodavca, kojima je za rad posredovala, interveniše u slučaju nesuglasnice u nameri da stvori bolju, jaču i solidniju vezu između ova dva važna ekonomska faktora. Svoj rad Berza vrši besplatno i sa velikom ljubavlju, koju članice Ženskoga Pokreta unose u ovaj posao, težeći da se svede na minimum besposlica medju radenicama, i time uklone strašne posledice, koje tako nemilosrdno rujiniraju našu žensku omladinu.

Da bi što potpunije odgovorila svome zadatku, Ženski Pokret je preduzeo korake da osnuje jedan azil. Ovaj azil instaliran pod svima higijenskim uslovima, neobhodno je potreban za žene, koje su ostale bez rada i bez krova nad glavom.

Ujedno osnovače se Kasa Berze Rada u koju će članovi mesečno ulagati određeni ulog, a iz koje će se davati pomoć ili pozajmica u slučaju nezaposlenosti, bolesti itd. Članovi Berze Rada biće žene, koje mesečno ulažu: 10, 20 ili 30 din. prema svojoj materijalnoj mogućnosti. Na taj način razvije se duh solidarnosti medju članicama, što je od neocenjene vrednosti za raden ženski svet, kao i za celo društvo.

Posao Berze Rada tako se naglo i povoljno razvija, da je meseca novembra dupliran broj poslovača, kao i radenica

prijavljenih na Berzi, a za 1/3 više izvršeno je povoljno posredovanje.

Milena A.

(Podobno naše žensko društvo, Zavod sv. Nikolaja, je poslovalo pred vojno tuđi v Trstu. Radi tukajšnjih povojnih zaprek je moral zavod žalibog ustaviti svoje delovanje. — Op. ur.)

IZ NAŠE SKRINJE.

Gorenjci. Novo leto, Kdor pride ta dan prvi od maše, bo skozi celo leto najpridnejši pri delu. Tudi v splošnem naš Gorenjec zelo uvažuje dan Novega leta. Ako se mu ta dan pripeti kaka nezgoda, postane takoj slabovoljen, ker je muznja, da ga bodo celo leto zasledovale take in podobne neprilike. Nasprotno pa, če mu poteče dan srečno in ga doleti slučajno še kak veselejši dogodek, je vesel in dobre volje, ker si je v svesti, da mu bo poteklo v sreči in zadovoljnosti celo leto.

Istotako je z vremenom. Če na Novega leta dan zelo sneži ali dežuje, se ozre naš očanec proti nebu in vzdihne:

«Nič dobrega ne pomeni to, vreme nam bo nagajalo celo leto».

Sv. Trije kralji. Kakor na večer pred Božičem in Novim letom, tako tudi na predvečer Treh kraljev domačini med glasno molitvijo pokadijo vse kote poslopja z blagoslovljenim kadihom in poškopijo z blagoslovljeno vodo. Razlika pri tretjem kajenju pa je ta, da eden izmed članov družine, ki je udeležen pri obredu kajenja, naredi na vseh vratih, hišnih, hlevnih itd., s kredo tri križe: † † †, kar pomeni tri kralje in obenem prošnjo, naj bi sv. kralji čuvali vseh nezgod ljudi, živino in vse gospodarsko poslopje. Na hišnih vratih pa napravijo poleg križev tudi začetne črke treh kraljev in letnico. Po navadi takole:

19 G. † M. † B. 23.

Ta napis mora ostati na vratih do Svečnice. Pri nekaterih hišah ostane ta napis kar celo leto na vratih, kar pa je znamenje zanikarnosti. Iz tega je namreč razvidno, da pri dotični hiši ne umijejo vrat celo leto.

V župni cerkvi se ta dan blagostovi voda, takozvana «voda treh kraljev», po katero hodijo s steklenicami. S to vodo gre potem gospodar poškopiti njive in travnike, v trdni veri, da voda umori škodljivega črva.

Zanimiv običaj, ki pa se zadnja leta precej opušča, je «koledovanje sv. treh kraljev». Zbero se trije dečki v starosti od 10. do 15. let, ki predstavljajo tri kralje. Obléčejo se v navadne bele halje ter prepašejo z zlatim papirnatim pasom. Tudi na glavo denejo krono iz pozlačenega papirja. Tretji izmed njih, ki predstavlja Baltazarja, ima čez obraz črn

robec z odprtinaami za oči. Ta poslednji ima s seboj tudi leseno škatljo, v katero spuščajo dobri sosedge denar. Tako opravljeni pridejo v hišo, stopijo na sredo sobe in zapoje naslednjo pesem:

Bog daj srečo, hišni oče,
hišni oče, hišna mati!
Bog daj srečo, hčerka mlada,
hčerka mlada, pridni sin!
Prosimo za majhen ofer,
majhen ofer, božji dar,
da vas ognja, suše, toče
in boleznj Bog obvar'.
Da bi dobro let'no 'meli,
da ob letu bi veseli
dali v prodaj tolk' pšenice,
da žvenkljale bi petice.
Pri družini
in živini
srečo Bog vam daj,
po smrt' pa sveti raj!

Po tej pesmi jim seveda povsod vržejo nekaj drobiža v škatljo, nakar se «kralji» peslové in gredo prepevat dalje k drugim sosedom. (Dalje prih.).

Manica.

KUHINJA

Čebula — staro domače zdravilo. Že od nekdaj je čebula znano sredstvo, ki žene na vodo. Francoski zdravnik Lelclere popisuje v nekem zdravniškem časopisu primere, kjer se je izkazala čebula kot izborno zdravilo pri boleznih na jetrih, pri vodenici in pri revmatizmu. Zdravilno moč dajejo čebuli natrijeve in kalijeve soli, sladkor, ki ga vsebuje 6 odst., in pa neko eterično olje, ki se izloča v ledvicah. Najbolj učinkuje zrela čebula, če jo ješ surovo. Veliko surove čebule, tkzv. «luka» pojedjo na Hrvaškem, v Bosni, Srbiji in na Bolgarskem. Morda se imajo baš uživanju čebule zahvaliti, da dosežejo prebivalci teh pokrajin zelo visoko starost navadno krepki in zdravi. Vsekakor za otroško hrano ni priporočljiva.

Krhko masleno testo. Pripravi si $\frac{1}{4}$ kg moke in $\frac{1}{4}$ kg surovega masla. Moko razpolovi. Iz ene polovice zamesi mehko testo z 1 jajcem, 1 rumenjacom, 1 žlico ruma ter noževo konico soli. Testo moraš dobro pregnesti in stolči s tem, da večkrat udariš ž njim po plohu. Ugneta ti moraš brzo, da se testo ne sprime, ker je mehko. Nato ga pokrij s posodo in ga pusti počivati. — Vzemi sedaj drugo polovico moke in četrt kg masla, katero zrežeš na koščke ter ga ugneteš v moko. Iz te zmesi napravi četverokotno obliko. Tudi to moraš delati jako hitro in v mrzlem prostoru, da se ne

začne maslo topiti. Potem vzemi prejšnje, uležano testo in ga razvaljaj v četverokotnik, nanj pa položi v sredo ravnokar zmešano moko in maslo. Nato primi vse štiri vogale ter jih združi v sredini, da dobiš približno obliko pi-semske kuverte. Paziti moraš, da je vse maslo pokrito s testom. Potolči nato z valjarjem in valjaj nalahno in bolj sunkoma v smeri od sebe proč, dokler se testo ne raztegne tako, da je še pol prsta debelo. Primi nato desno stranico ter jo položi navzgor proti sredi do $\frac{2}{3}$ širine, potem levo stranico proti desni strani spodaj tako, da leži testo v treh plasteh, druga na drugi. Položi ga nato v vodoravno smer, da sta odprti stranici obrnjeni proti levi in desni. Potem zopet razvaljaj testo do prejšnje debelosti, ga upogni in valjaj po omenjenem navodilu. Valjaj ga tako petkrat zaporedoma, ne da bi kaj počivala.

Masleno testo uporabiš lahko na različne načine. Meni so najbolj všeč maslene culice. Izgotovljeno in razvaljano testo razreži na 8 cm velike četverokotnike, ob robu jih dobro namaži z jajcem, kateremu primešaš malo sladkorja. V sredo krpice deni mandljevega nadeva. Nato primi vse štiri vogale ter jih v sredi stisni. Tudi stranice stisni tako, da se nadev docela pokrije. Nato zloži culice v mali razdalji v model in jih deni v precej vročo peč, da se pečivo dvigne. Ko se že malo zarumeni, ohladi nekoliko peč, da se peče polagoma.

Mesto mandljevega nadeva deneš lahko tudi marmelade. Mandljev nadev naredi tako: zmešaj $\frac{1}{8}$ olupljenih in zmletih mandljev, 10 dkg sladkorja, 2 rumenjaka in sneg iz dveh beljakov ter 2 žlici ruma. —a—

RAZGOVORI

Vprašanja:

1. Pri nas žive ženske v veri, da sme mati nesti otroka iz hiše v mraku šele, ko je star 3 mesece. Pred to dobo pa ga mera ogniti z moškim plaščem, kadar gre z njim v mraku ven. Tudi ne sme neblagoslovljena mati dati iz rok nobene reči drugi osebi, češ, da ji dotična odvzame mleko. Celó v hlev ne sme stopiti žena, dokler ne gre v cerkev k «vpeljevanju», sicer se zgodi kaka nesreča. Ali je kaj na tem?

2. Kakšna hrana je primerna otroku do 7. tedna?

3. Zakaj pravzaprav povijajo otroka?

Rekrutka z dežele,

Kako se odpravi iz rips-svile madež od lintnega svinčnika?

Veneranda.

PODRUŽNICA

Ljubljanske kredit. banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

TELEFON ŠTEV. 50. Brzojavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA.

Deln. glavni in rezerve: **CENTRALA: LJUBLJANA** Dinarjev 36 milijonov.

PODRUŽNICE: Brežice, Kranj, Metkovič, Celje, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obreštuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše. — Uradne ure za občinstvo od 8½ — 12 in od 3 — 5. Ob sobotah popoldne, nedeljah in praznikih zaprto.

KNJIGARNA - PAPIRNICA - KNJIGOVEZNICA

J. ŠTOKA TRST

VIA MILANO ŠTEV. 37

ima v zalogi na debelo in drobno vse pisarniške potrebščine za šole, občinske, župne in odvetniške urade, kakor tudi vsakovrstne slovenske knjige, muzikalijske, molitvenike itd. — Izvršuje vsakovrstna knjigovezniška dela.

Izvršuje vsakovrstne pečate in tiskovine.

P. n. sodnijam naznanja, da sprejema in izvršuje vezanje zemlje-knjižnih in bančnih knjig tudi v urad. prostorih v mestu in tudi na deželi.

ZALOGA POHIŠTVA

ANTON BREŠČAK

GORICA

Via Carducci 14 (prej Gosposka ulica)

Doma, kar manjka, pregleda naj vsak,
Vse naj napiše si pri dnevni luči,
Omare, mize, stole postelnjak,
In vse kar rabi sploh v domači kući,
Kar manjka, to mu preskrbi BREŠČAK,
Štirinajst številka, ulica Giosuè Carducci.

POZOR!! RUDOLF KNEZ POZOR!!

Piazza de Amicis 3 (na Kornu)

ima v zalogi moško in žensko blago in izgotovljene obleke. Sprejema vsakovrstna naročila za obleke po meri in najnovjšem kroju. — Nevesta in ženin dobita pri tej tvrdki vse potrebno po ugodni ceni! Postrežba točna.

Predmeti za bolnike trebušni in kilni pasovi

v

Parfumeriji - mirodilnici

E. Grapulin

Gorica, Corso G. Verdi 27

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med.univ.LOJZKRAIGHER

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBEH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

==== Zahtevajte in prepričali se bode, da je ====

MILO GODINA neprekosljivo

izdeluje ga dobroznana domača tvrdka

J. S. GODINA, TRST VIA DELLO SCOGLIO ŠT. 388
TELEFON 17 - 16